

Zpráva o odhalení pamětní desky obětem holocaustu ze Mšena
– neděle 3. listopadu 2013 od 15 hod.

Odhalení pamětní desky obětem holocaustu ze Mšena se uskutečnilo v neděli 3. listopadu 2013 v parku před Masarykovou ZŠ ve Mšeně. Zúčastnilo se ho na 80 lidí. Místo bylo zvoleno symbolicky jako poukaz na tolerantní vztah k Židům, který měl první prezident Československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk, jehož pomník před mšenskou školou nesoucí jeho název, stojí. Vedle toho velkou roli hrálo i to, že v hodinách dějepisu se žáci nebudou učit jen obecně o dějinách holocaustu, ale budou mít přímo na očích doklad, že oběti tohoto zločinu byli přímo i občané ve Mšeně.

K odhalení došlo v roce 70. výročí transportu devíti bývalých mšenských občanů do koncentračních táborů, z nichž se už nevrátili. Pořízení pamětní desky zhotovenou akademickým sochařem Petrem Císařovským bylo spolufinancováno veřejnou sbírkou. Celkové náklady na zhotovení desky činily 53000 Kč. Ke dni odhalení občané přispěli částkou přesahující 12000,- Kč.

Slavnost odhalení pamětní desky zahájil skladbou Johanna Gaspara Fischera: Trumpet Voluntary pro trubku a varhany, **Miroslav Šulc, žák ZUŠ Mšeno. Moderování se ujal mšenský evangelický farář Michal Šimek.** V úvodu přečetl jména všech mšenských Židů, kteří byli deportováni podle databáze Židovského muzea v Praze do koncentračních táborů a nikdy se již nevrátili. (*legenda - 01 Identifikátor rodiny; 02 Příjmení; 03 Jméno; 04*

Narozen/a; 05 Poslední bydliště před deportací; 06 Transport do Terezína (označení, číslo v transportu, místo odjezdu, datum příjezdu); 07 Transport na východ (označení, číslo v transportu, místo odjezdu, datum odjezdu, cíl); 08 Místo a datum úmrtí):

28942 **Lederer Artur** 14.10.1883 Mšeno CI, 145, Mladá Boleslav, 13.01.1943 Cq, 1995, Terezín, 20.01.1943, Osvětim CZ

28942 **Lederer Leo** 02.12.1918 Mšeno CI, 147, Mladá Boleslav, 13.01.1943 DI, 1239, Terezín, 06.09.1943, Osvětim CZ

28942 **Ledererová Marie** 25.09.1889 Mšeno CI, 146, Mladá Boleslav, 13.01.1943 Cq, 1996, Terezín, 20.01.1943, Osvětim CZ

45408 **Müller Gustav** 23.11.1871 Mšeno CI, 173, Mladá Boleslav, 13.01.1943 Dr, 1562, Terezín, 15.12.1943, Osvětim CZ

28943 **Pick Gustav** 15.08.1873 Mšeno CI, 176, Mladá Boleslav, 13.01.1943 Terezín, 20.03.1944 CZ

28944 **Picková Arnoštka** 09.01.1877 Mšeno CI, 162, Mladá Boleslav, 13.01.1943 Dr, 1555, Terezín, 15.12.1943, Osvětim CZ

28943 **Picková Emilie** 15.03.1883 Mšeno CI, 177, Mladá Boleslav, 13.01.1943 Terezín, 02.04.1944 CZ

28944 **Picková Růžena** 12.11.1912 Mšeno CI, 163, Mladá Boleslav, 13.01.1943 Cq, 543, Terezín, 20.01.1943, Osvětim CZ

45409 **Steinová Hermína** 28.08.1871 Mšeno CI, 168, Mladá Boleslav, 13.01.1943 Dr, 2117, Terezín, 15.12.1943, Osvětim CZ

Shromážděné přivítal mšenský starosta Martin Mach:

„Vážení občané,
dovolte, abych Vás přivítal při příležitosti odhalení pamětní desky obětem holocaustu ve

Mšeně. O tématu samém budou po mně odborněji hovořit jiní, pokusím se tedy nastínit genezi zrodu památníku. Vše odstartoval článek pana Jana Kozlíka v Mšenských novinách z jara minulého roku, kdy jsme si mohli přečíst jména a osud těchto zapomenutých občanů města. Na podzim mne pan Kozlík v doprovodu fofáře pana M. Šimka navštívili a přednesli myšlenku na vytvoření pamětní desky. Myšlenka mne zaujala a postupně i městskou radu a zastupitelstvo, které záměr schválilo. Začali jsme na radnici pátrat po dalších údajích o obětech a upřesňovat jejich seznam. Zejména jsme chtěli zjistit, v kterých domech tito občané žili, aby číslo popisné mohlo být na pamětní desce - jsou to domy v ul. Masarykově, Karlově a na Větráku. Poté se vyhlásila veřejná sbírka na pořízení desky a také vypsallo výběrové řízení o návrh na její podobu. Zvítězil návrh akademického sochaře pana Petra Císařovského, jehož dílo za chvíli odhalíme. Je to dlouhá doba, která uplynula od chvíle, kdy dnes vzpomínání občané města zmizeli. Jsem ale rád, že tento památník vznikl a bude tu stát jako memento toho, k jakým strašným koncům až může dovést rasová a etnická nesnášenlivost, což je aktuální bohužel i dnes.

Děkuji, že jste přišli uctít památku našich spoluobčanů.“

Hned po přivítání starosta společně s autorem návrhu - akademickým sochařem Petrem Císařovským, desku odhalili.

Petr Císařovský při té příležitosti řekl:"

K vítězství zla stačí pouze to, když slušní lidé budou sedět se založenýma rukama." Poté poděkoval lidem, kteří mu s návrhem i realizací pomohli. Jsou to grafičtí designéři Karel Haloun (vedoucí pedagog atelieru Grafický design na VŠUP v Praze) se svým spolupracovníkem Luděkem Kubíkem. Oba jsou u nás dobře známí především jako autoři velkého množství obalů CD a DVD (např. všechny desky a CD Vl. Mišíka, M. Prokopa, skupin Jasná páka, Hudba Praha, Echt a desítek dalších jmen). Realizaci do nerezplechu zhotovili Pavel Riedl a Ladislav Zisler - šéfové královohradecké firmy ARC - H. Železný. Rezavějící korpus, podobný náhrobku vytvořil Petr Císařovský se svým synem Davidem.

Následoval proslov kurátora farního sboru Českobratrské církve evangelické ve Mšeně Jana Kozlíka: – „Pouhých 70 let, ani ne jeden lidský věk, je tomu od oné, v životě obce nepatrné události. Jednoho lednového dne roku 1943 zmizelo devět mšenských obyvatel, a už je nikdo nikdy nespatriil.

Možná to ani příliš pozornosti nevyvolalo. Oni totiž už více než dva roky předtím byli z veřejného života obce vyloučení. Nesměli do kina, hospod ani na koupaliště, tam všude jim byl vstup zakázán. Věc dnes nemyslitelná, se tehdy stala věcí všedního dne. To ale byl začátek. Tím začala jejich cesta ponížení z občanů v osoby určené trvale k persekuci a nakonec už jen v číslo a materiál ke spálení.

Co se to stalo? Bylo to jen vážné selhání kdysi křesťanské civilizace, nebo její definitivní debakl? Bylo to jen dočasné zatemnění osvícenských ideálů humanity a pokroku, nebo odhalení jejich slabosti? Pak ovšem není záruka, že je zase neodložíme, až se to bude hodit.

Jistě řeknete: nebyla to naše věc, bylo to dílo Hitlera, nacistů a jejich pomahačů. Ano, ale že jejich oběti ze Mšena musely čekat dlouhých 70 let než jich bude oficiálně vzpomenu, to už je naše věc a věc celé obce. Je to dluh, který splácíme až nyní.

Je to dobře, že tato pamětní deska stojí zde, před školou. Vždycky, dokud bude stát tato škola, a paní učitelka nebo pan učitel bude dětem vykládat o oné strašivé události 20.století zvané cizím slovem holocaust, přivedou je sem. Ne už nějací Židé z učebnic dějepisu, ale rodina Ledererova, rodina Pickových, paní Steinová a pan Müller.

Jaké poučení je to ale pro nás? My musíme bojovat proti duchům temnoty, které občas zachvátí Evropu, ale byť naše boje byly sebelítější, už nikdy nesmí být vedeny proti tělu a krvi! Vnímat tuto hranici a nepřekročit ji, to ať je znakem, už poučené, evropské civilizace.

Nedělejme si iluze! Boj s duchy temnoty je mnohem těžší a náročnější. Občas ani nevíte, na které straně vlastně stojíte. Krom toho, každý duchovní zápas vždy jedny spojuje a jiné rozděluje. Není nic, co by spojovalo nás všechny - krom jediného: totiž že my všichni - ať chceme či nechceme - a všechno, co děláme i jak smýšlíme, tak jako na scéně, předvádíme Soudci nejvyššímu - a ten je pro nás všechny jen jeden – Adonaj echad! (Hospodin jeden, jediný, jedinečný). "

Proslov zakončil čelem k pamětní desce se jmény, každého jména se dotkl svou rukou:

"Vrátili jste se do Mšena. Sice už jen jako jména vypálená do oceli. Ale na ty, co chtěli, abyste se nevrátili, nikdo nevzpomenel!"

Před dalšími pozdravy zahráli a zazpívali učitelé ZUŠ Mšeno Josef Šebesta (zpěv) a jeho syn Pavel Šebesta, (klavír) píseň David Melech Israel a žačka ZUŠ Mšeno Brigita Klementová za klavírního doprovodu zazpívala píseň O, ir klajne lichtelech.

Poté shromážděné pozdravil ředitel Židovského muzea v Praze Leo Pavlát: "Dámy a pánové, vážení přítomní. Děkuji za pozvání k odhalení pamětní desky, kterou město Mšeno věnuje svým židovským spoluobčanům zavražděným za druhé světové války. Pracuji v muzeu, které je s tímto obdobím tragicky spjato: Velkou část předmětů našich sbírek tvoří konfiskáty židovského majetku z období války. Nejprve dostala čísla věci a poté ti, kterým patřily. Věci, na rozdíl od těch, kterým sloužily, přežily. Je mezi nimi i pláštík na Tóru z poloviny 19. století, který darovala mělnické synagoze Malvína Schneiderová, rozená Picková ze Mšena. Je možno se domnívat, že náležela k rodině, jejíž čtyři členové v dalších generacích jsou připomenuti na právě odhalené pamětní desce. První zmínka o rodině Picků ve vašem městě je v záznamech našeho muzea z roku 1865, první zmínka o židovském osídlení zde z roku 1687. Válka učinila tomuto staletí trvajícím spolužití konec. Velice oceňuji, že z osobní iniciativy pana Kozlíka, s podporou starosty Macha, zastupitelstva stejně jako přičiněním faráře Šimka tato působivě ztvárněná pamětní deska Petra Císařovského a jeho spolupracovníků nyní ve Vašem městě připomene židovskou přítomnost. Všem jim ze srdce děkuji. Text na desce obsahuje i jednu větu v hebrejštině. Na paměť těch, kteří se ve vašem městě tímto jazykem modlili, si ji dovolím přečíst: L-zecher ha-tošavim ha-jehudym šel ha-ir Mšeno še nyrcechu bidej ha-nacim ve-ozrejhem. Děkuji vám za pozornost, váš krásný projev občanské sounáležitosti."

Po něm vystoupil senátor za obvod Česká Lípa (Mšeno patří do tohoto obvodu) Karel Kapoun z Doks: "Vážení přítomní, dovoluji i mně, abych Vás pozdravil a poděkoval za milé

pozvání na tuto pietní akci. Především mne příjemně překvapilo, že se našli lidé, kteří si i po tolika letech vzpomněli na neblahé osudy svých spoluobčanů a vytvořili tento úctyhodný památník. Netroufám si pouštět se do historie osudů těchto lidí i doby ve které žili, protože o tomto velice obsírně a fundovaně hovořili mí předřečníci. Chtěl bych z tohoto místa však hlavně vyzvednout správnost rozhodnutí o umístění tohoto památníku. Zde před základní školou, kde dnes a denně okolo něj budou chodit naše děti, je tím nejlepším místem. Doufám, že pro budoucí generace bude mementem stejně, jako ona doba pro nás politiky, abychom již nikdy nic podobného nepřipustili."

Závěrečnou skladbu - **Hevenu šalom alejchem**, starý židovský hymnus (přinášíme vám pokoj - paralela ke křesťanskému Pax hominibus bonae voluntatis), zazpívali Brigita Klementová a Josef Šebesta za doprovodu Pavla Šebesty.

Po skončení škola otevřela prostory účastníkům odhalení. Na sále v 1. patře bylo připraveno občerstvení, byl zde prostor k vzájemným rozhovorům. Na přípravě tohoto zázemí se podíleli všichni učitelé Masarykovy základní školy v čele s paní ředitelkou Jiřinou Trunkovou. Patří jim za to velký dík.

Po slavnosti se k odhalení pamětní desky se přejně vyjádřila i zástupkyně ředitelky mšenské ZŠ, paní Hana Nečasová: „Naši žáci se o holocaustu učí, jezdíme s nimi do Terezína. Nyní mají přímo před školou památku na lidi, kteří zde žili. To je víc než jen text z učebnice.“

S myšlenkou na vytvoření pamětní desky přišel kurátor mšenského sboru Českobratrské církve evangelické Jan Kozlík, který v archivech našel seznam deportovaných občanů. Výsledky svého bádání zveřejnil ve Mšenských novinách č. 5 v roce 2012. Mimo jiné tehdy napsal, cituji: „*Fyzické vyhlazení Židů je, pravda, věc Hitlera, nacistů a jejich pomahačů, avšak vyhlazení i pouhé památky na naše spoluobčany a sousedy je už naše věc a věc celé obce. Je to dluh, který kvůli nesplacení přechází z generace na generaci*“.

(celý text je možné najít na odkazu -

<http://www.mestomseno.cz/index.php?cmd=page&id=3607&lang=cs>

Kozlíkovu ideu podpořilo staršovstvo mšenského evangelického sboru a podalo konkrétní návrh na vytvoření desky a její odhalení městskému zastupitelstvu. Návrh byl pozitivně přijat a v dělné spolupráci zástupců města v čele se starostou Martinem Machem a zástupců evangelického sboru zastoupeném kurátorem Janem Kozlíkem a farářem Michalem Šimkem došlo k vzájemné dohodě a shodě.

Byla vyhlášena soutěž na zhotovení pamětní desky. Komise vybrala návrh akademického sochaře Petra Císařovského, jehož dílo bylo dnes odhaleno a představeno.

Tím byl splacen dluh bývalým spoluobčanům, jejichž předci ve Mšeně po generace normálně žili, pracovali, obchodovali a umírali. Na základě nacistických zákonů byli vytrženi ze svého přirozeného prostředí. Podle nepotvrzených zpráv byli odvezeni ze Mšena vlakem do Mladé Boleslavi., Zde byli soustředěni s dalšími Židy z okresů Mělník a Mladá Boleslav na Hradě. Dne 13. ledna 1943 byli odtransportováni do Terezína...

Přestože od této smutné události uplynulo letos již 70 let, vzpomínky na tyto bývalé spoluobčany v myslích pamětníků – občanů Mšena nezmizely. Historická paměť žije. Svědčí o tom například slova mšenského občana, pan Josefa Kaulera (nar. 1934), kterému bylo v době transportu 9 let: „*Můj táta se kamarádil s Leo Ledererem. Chodili spolu do hospody, nebo se jen tak potkali...Pamatuji si, jak nosili hvězdu...Lederer dal tátovi ještě před transportem knihy o průmyslu...V pár dnech je všechny sbalili...Když je odsunuli, nezbyla po nich žádná památka.*“

Libuše Němcová, roz. Schönbachová si pamatuje na všechny rodiny mšenských Židů, kteří zde měli krámky v Karlově a v Kostelní (dnešní Masarykově) ulici. Vzpomíná takto: „*Nepanovala zde žádná averze vůči nim. Normálně se živilo jako ostatní. Můj přítel a budoucí manžel Jiří Němec se kamarádil s Leo Ledererem. Byli stejně staří, měli se rádi. Když Leo odcházel, nechal mu na památku šachový stoleček a křesílka. Leo tušil, možná i věděl, co ho čeká.*“

Tatínek Libuše Němcové- Rudolf Schönbach - přišel se svojí rodinou do Mšena z Osečné ze Sudet po Mnichovu na podzim 1938. Ve Mšeně působil jako velitel četnické stanice. Jeho dcera vzpomíná: „*Tatínek byl ryzí charakter, vlastenec. Trpěl tím, že Židé byli transportováni, byl z toho nešťastný. S tím nemohl normální člověk souhlasit. Nedalo se tomu zabránit. Bylo nám jich líto, že Němci je chtějí bez důvodu vymýtit.*“

Michal Šimek

Kontakt: e-mail: majkl.simek@seznam.cz ; mob. 608 718 898